GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe l'anu 10 fl., pe 1/2 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tace'a timbrala a 30 cr. de facare publicare.

Nr. 76. Brasiovu 12 Octobre 30 Septembre **1872.**

MONARCHI'A AUSTRO-UNGARICA.

Transilvani'a.

Brasiovu 12 Oct. 1872.

Situatiunea politica in afara e pentru acum tota atata de acoperita cu velulu viitoriului, cum se afla ea si la intalnirea imperatiloru la Berlinu; desebirea e, ca de atunci armarea a luatu una pornire mai intetita nu numai in Austro-ungari'a, unde bugetulu pentru resbelu se urca cu vro 7-milione, ci chiaru si in Germani'a, unde materi'a capeta forma in cea mai circumspecta tacere totu in obiectulu armarii, mai vertosu, de candu republic'a Francesa cu tunurile de nóue calibre si cu restaurarea neincetata a poterii ostasiesci neimpacate a insufletu respectu veciniloru totu neimpacati; ér' armat'a Rusiei invatia a face tabera cu intarituri instantane. —

Dintre cestiunile cele delicate, ce se propaga in romnulu incordariloru popóreloru, spiritulu si aspiratiunile republicane suntu cele mai torentiali. Diurnalele antirepublicane din Franci'a dovedescu acésta, candu predica, ca treimea republicana, care e libertate, egalitate apoi fratietate, voru atrage in alliantia cu Franci'a tóte popórele asuprite de jugulu despotismeloru, la ceea ce grandiosulu resultatu alu imprumutului francesu, subscrisu pana la cifr'a de 43 miliarde, pune sigiliu verosimilitatii. —

La Grenobl in Franci'a tienuse Gambetta unu cuventare vasta in favórea formei republicane, care, fiendu de cuprinsu francu, si casiuna multe si aspre imputari, ca ar' fi provocatória si ar' contiené violentia asupr'a Germaniei, ca ar' fi provocatu pe francesi, cá se nu aiba incredere in republicanii conservativi, ca-ce acestia nu potu fi fora stapanu, neci voru stabili neci odata form'a republicana cea adeverata; apoi la alegerile viitórie, se eschida pe monarchisti cá pe dusmani ai libertatii; ei imputa dér' ca ar' fi redicatu flamur'a sociale a lui Felix Pyat. Gambetta inse publica cuventarea in vro 11 colóne in „Republique Francaise" si deochia perfid'a invinuire a roialistiloru séu monarchistiloru, cari, cari se afla in agonia. — In Franci'a dér' se contracarieréza tendentiele absolutistico-despotice si armarile estora suntu midiulocu de a sustiené pacea in visurile planuite in contra republicanismului.

Fiindu acésta situatiunea, c. Andrássy in delegatiunea cisl. in 5 Oct. dise apasatu si repetitu, ca — pacea — numai asia se póte asteptá, déca se va concede ceea ce e necesariu a asecurá pacea „prin propri'a potere" — in tóte directiunile. — Va se dica: vrei pace, armézate! Cam acésta canta si o brosiura esita in Pest'a sub titlu: „Cugete nediplomatice despre afacerile externe si militari" care intielesce la pregatiri armali, ca-ce lenevirea si amanarea -si va resbuná cu totale nimicire; pentruca déca francesii voru striga resbunare, Rusi'a póte se pasiésca a crea sub egemoni'a s'a unu sistemu de state in orientu, apoi Ungari'a si in leintru invrasmasita óre nu va cadé victima unui séu altui colosu? — Asia stà situatiunea, ea cam amenintia, dupa expresiunea c. Andrássy, in tóte directiunile.

In Muntenegru, dupa depesi'a oficiale a „Monitoriului Romaniei". Senatulu muntenegreanu a decisu a se pedepsi persónele, ce pórta viu'a atacarii la frontarii si principele a primitu propunerile de garantii; dér' Pórt'a a invitatu pe agintele muntenegreanu din Scurtari, cá se parasésca acestu postu. Óre de aici nu se va reincinge lupt'a? Serbia? —

— Regele Scandinaviei in camera -si exprima firma sperantia, ca costiunea Slesvigului (cu Prusi'a,) care vre se lu potromocésca va primi una solutiune satisfactória, pe calea pacii. ori diu combinatiuni resbelice, nu se scia. —

— Banhaus min. de comerciu alu Austriei publica in „Wien. Z.", insciintiarea, ca ordinéza secuestrarea liniei orau austriace ferate ale societatii Lemberg-Cernautiu-Iassii, pentru dilapidarile facute si „Romanulu" din Bucuresci intréba:

„Care este óre trebuinti'a si dreptulu ministrului austriacu de a cuprinde si lini'a romanésca Cernovitz-Iassy in cercetarile sale asupr'a „scandalósei" exploatari a liniei Lemberg-Cernovitz!" Si imputa regimului, ca concede atatu amestecu pe calea economiei, care pe nesimtite póte cuceri anim'a tierii. — Acésta inca privesce la situatiunea de facia, care in adeveru se face acuta in tóte directiunilelu c. Andrássy.

— Prelungirea servitiului militariu sub arme, ceea ce presiunéza min. in Vien'a, inca face situatiunea seriósa. Malest. Sa cu ministrii din Vien'a venira in Bud'a si tienura toti ministrii consiliu ministeriale sub presiedinti'a imperatului. Servitiulu militariu prelungitu are dorerile urgentiei.

Regele Italiei si a datu cuventulu regescu Francisi, ca nu va suprime ordinile relegióse chiaru si candu parlamentulu ar' face lege pentru redicarea loru. Prin acésta s'a sigilatu amicitii'a cu Franci'a, prin urmare se face apa cameradi'a cu Germani'a, care prigonesce ordinile, numai in pomulu libertatii se nu se retundiésca ramfi pacii interiore, ca-ci acésta a facutu Itali'a unita. —

Cincu-mare in 15 Septemb. v. 1872.

(Capetu.)

Amu aseratu mai susu, ca in procedur'a — beserico-judecatoresca dupa canóne este stabilitu principiulu investigatiunale, care nu póte suferi restrictiuni cá cea pomenita. —

Se trecemu acum'a si la procedurele moderne, si anume la procedur'a-politico-criminale vigente, pusa in valóre de lege prin Patent'a din 29 Iuliu 1853. Nro B. Imp. 151, care este intru tóte mai analoga si mai aprópe de procedur'a nóstra beserico-judecatoresca, si vomu vedé, ca acolo aflamu dispositiuni diametralu-opuse costiunatei hotariri consistoriali, si anume aflamu si acolo stabilite numai decatu principiulu investigatiunalu in § 2 care suna: „Judecatoriile penali voru procede din oficiu, afara de casurile in cari legea face procedur'a penale dependinte anume de cererea verunui interesatu in causa." —

Mai departe dispune §-lu 203 cu a treia alinea in urmatoriulu chipu: „Spre a dá in fapta apelatiune, incusatulu va poté a-si alegere unu representante cunoscatoriu de legi séu in lips'a de unu atare, altu aparatoriu, barbatu pricepatoriu si omu de omenia."

Totu atari dispositiuni contiene ordinea disciplinaria a Evangeliciloru de confesiunea Augsburgica. —

Asemenea concede si procedur'a civila sumaria a se potea representá partidele inaintea judecatorii civile fora de ale restringe la numite persóne si anume, si anume procedur'a civila introdusa in Transilvani'a prin ordinatiunea ministeriului de dreptate din 3 Maiu 1852 acarui § 35 hotaresce:

„Persónele ce din motive cumpanitórie suntu impedecate a veni inaintea judecatorii, potu purtá causa si prin procuratori mandatari, ce nu suntu advocati. — Acestia inse debue se fie de 24 de ani, parte barbatésca, informati pre deplinu despre obiectulu procesului si se aiba mandatu inscrisu." —

Totu ratiunea acestei legi se afla si in Art. de lege LIV din anulu 1868, care tractéza in § 88 in secentele modu:

„In procedur'a sumaria partidele -si potu procurá verbalmente si inaintea judecatoriului ori unu advocatu ori unu altu plenipotente. — Cestu din urma debue se aiba dreptulu de a se poté representá pre sine."

Legea acésta positiva din urma asiá e de liberala, incatu pentru casurile normale intrens'a neci plenipotentia in scrisu nu cere ci se indestulesce cu plenipotentia verbale. —

Prin provocarea la citatele procesuri civile si besericesci aflande in vigóre de lege, voimu a dovedi numai amar'a asprime, in ecuitatea si abaterea ordinatiunii ven. cons. acum'a in secliulu alu XIX, secliulu luminiloru, dela mai liberalele proceduri moderne. —

Dupa modest'a nóstra parere, stà acésta ordinatiune cons. in fratanpa contradictiune chiaru cu Stat. org. incatu privesce la causele divortiali, ca-ce § 37 din St. org. vorbesce apriatu:

„Apelatiuni dela scaunulu protopopescu se potu face la cons. eparchialu in 14 dile, cara cele mai tardiu facute nu se iau in consideratiune, si otarirea scaunului protopresbiteralu se pune in lucrare, afara de causele matrimoniali terminate cu totala despartire a partiloru, carii debuescu din deregatoriea se substerne Consistoriului respectivu." — Acésta dispositiune este unu canonu positivu, in care afla espresiune principiulu investigatiunalu, candu scaunele protopresbiterali se indetoresca in modu preceptivu a supune din oficiu intréga cercetare facuta si deliberatulu adusu in cause divortiali ven. cons. eparchiale spre revisiune, cá si ven. cons. prin non'a cercetare si de amenuntu scrutare se-si póta essigá interna convingere, ca caus'a s'a pertractatu si decisu strinsu dupa lege séu cu aberatiune dela lege. —

Déca in cause divortiali un'a din partile litiganti, dicemu din motive relevanti, ca procederea cercetarei la 1-a istantia au decursu contra legei — si deliberatulu s'a adusu si basatu pre fapte ne adeverate, in persóna ori prin altu omu cunoscatoriu de legi, si omu de omenia, va inaintá inscrisu prin scaunulu protopresbiterale in terminulu concesu de ven. cons. eparchiale, se póte óre dupa § 37 din St. org. a se respinge atare apelatiune? Noi cu marginit'a nóstra minte si cunosciintia de legi nu potemu crede o atare respingere, care ar' stá in contradictiune cu citatulu § 37 din Statut. organicu. —

Ven. cons. eecutéza ordinatiunea s'a din 13 Ianuariu 1872 nr. 87 cu trecerea cu vedere a §-lui 37 din St. org. respingundu sub nr. cons. 551 una atare apelatiune, fora de a respinge actulu intregu, pre care lu lié in pertractare si decidere meritoria. — Noi nu ne aducemu amente de atare analogia in neci un'a procedura moderna aflatória in vigóre de lege. —

Din acestu casu specialu resulta, ca si in causele divortiali, care se subscernu din oficiu ven. cons. recurse apelatiuni de tempuriu inainte dela partide si compuse de omeni cunoscutori de legi, fora diploma dela ven. cons., pre venitoriu nu se mai potu luá in neci o consideratiune. —

Nu scimu cum merge lucrulu in alte tracte, déra in protopresbiteratulu nostru in presente in fapta nu se póte esecutá acésta ordinatiune cons. in adeveratulu ei sensu si dupa intentiunea ven. cons. archidiecesanu. — Protopresbiteratulu „Agnitei" care intrunesce la 50 de comune

n'are neci unu advocatu romanu, censura'u ci numai unu defensoru matrimonialu si disciplinariu in persóna parint. Ioanu Popoviciu parochu, si invetatoriu primariu in Fasauju, care precum audimu administréza si comun'a beserecésca Chirperu. —

Singuru oficiulu parochiale in comun'a cea insemnata si pura romana Fasauju, i-dà p. l. P. destulu de lucru, incatu fisice nu-i va fi posibile de a presentá partide la scaunulu ppescu, care-si tiene siedintiele sale tare de parte de locuintie in opidulu Agnita, fora de amintirea chiamari prentiescu. — Scripte, aratari, acuse, compuse de alte persóne care nu-su censurate, si diplomate din partea ven. cons. pre basea suscitatei ordinatiuni cons. trebue „a limine judicii" a se respinge si la prim'a instantia. —

Bietii ómeni trebue se alerge pre la advocati, la Fagarasiu, Sighisiora, Mediasiu si Sibiiu pentru facerea hartiiloru de lipsa, care lucru le casiuneza unadata mare perdere de tempu, care in diu'a de astadi este bani scumpi, si apoi si spese fórte insemnate, pre candu pana acuma atari scrisori cu multu mai usioru si cu multu mai putine spese, se facea si s'ar' poté face prin ómeni de omenia si iuristi absoluti, ba si alti individi capacitati. —

In Cincu mare se afla d. e. numai unu advocatu germanu (care nu cunosce usulu trebiloru nóstre beserico-judecatoresci, —) care are dreptu se lucre harthii pentru partide la scaunulu protopopescu, firesce numai in limb'a germana, ca-ce pre cea romana nu-o sci scrie. —

Scaunulu ppescu alu Agnitei va capetá asiá déra catu de curendu spre resolvire harthii germanesci, scrise in limb'a germana, ori harthii facute in limb'a romana — si „vidate" de advocatu germanu, care — prin acésta procedura si autorisare din partea ven. cons. nelens volens, mai castigá unu titulu de venitu. — Intrebamu noi ca corespunde acestu efectu scopului-intentionatu din partea ven. cons. archidiecesanu? Nu credemu. —

Per parenthesim, facemu amintire de respunsulu Rev. Sale p. adm. ppescu, care l'au datu la intrebarea, ca mai bucurosu va primi la protocolu, scripte germanesci, ori romanesci vidate de advocatu germanu, dicundu ca densulu pre bas'a altei ordinatiuni cons. va primi harthiile dela ori si cine, déca suntu facute dupa lege, si apoi la finea ori decursulu procesului va citá partidele inaintea reverentii sale, si le va intrebá ca cunoscule de scriptele facute cu voi'a loru séu ba, despre care impregiurare va luá in modu sumariu unu protocolu separatu. — Fórte bine Reverende par. administratore! — Asiá trebue! —

La casu candu acésta praxa mai corespundietória justariloru nóstre faptice, nu s'ar' suferi din partea venerab. cons. archidiecesanu, atunci ne rogamu in numele partideloru, pre care le voimu a le crutiá de mari trapede si spese banali cu advocati, pre carii voru trebui, sei aduca din departare la Agnit'a spre apararea interesseloru loru speciali, cá ven. cons. arch. pre basea poteri siesi atribuite se desfiintieza jurisdictiunea protopresbiteratului nostru si dupa positiunea geografica prin form'a delegationei, se o incredintieze, scaunului protopopescu alu Fagarasiului si Sibiiului. —

Diximus. M. B.

Urmarile immormentarei cu pompa a marelui Avramu Iancu.

Baia de Crisiu, (cott. Zarandu,) 30 Sept. 1872

„O tempora, o mores!" — Dupa-ce inteliginti'a ramana din acestu comitatu, cu pietate si pompa, precum detoriea natiunea romana Prefeptului generalu alu legiuniloru romane din 1848/9 si marelui martiru nationalu Avramu Iancu, in 13/1. Septembre a. c. l'a immormentatu, — unu malcontentu din Baia de Crisiu a scrisu o cerespundintia despre acésta immormentare in fói'a magiara „Reform," a scrisu intr'unu stilu murdariu si brutu a scrisu o gramada de neadevaruri, de vatemari si de acuse in contra poporului romanu si specialu in contra officialiloru romani de in acestu comitatu, ér anume in contra persónei mele; acea corespundintia apoi, intrége séu in estrasu, au reprodus'o mai tóte diurnalele magiare si totu asemenea au comentat'o in acelasi stilu murdaru, vomendu focu si veninu a supr'a romaniloru si desclinitu a supr'a officialiloru romani din acestu comitatu. Nu e mirare deci ca prin acésta corespundintia tendentiósa si cu multa malitia precalculata, s'a facutu mare sfara in tiéra; — si acést'a póte fi caus'a, ca in dilele trecute, din tóte partile de la amici si cunoscuti primii o multime de epistóle, prin cari sum provocatu, sé fi incunoscintiediu; in catu cuprindu adeverulu — faimele alarmatórie ce se respandescu, cá pentru pomp'a de immormentare, facuta marelui martiru nationale Avramu Iancu s'a ordenatu incuisitiune de susu si s'au scosu din posturile loru mai multi oficiali romani?!

Spre liniscirea tuturoru amiciloru si cunoscutioru, precum si spre informarea aceloru compatrioti pe cari ii intereséda caus'a, vinu a li face cunoscutu cá: da, s'a incputu incuisitiunea a supr'a officialiloru romani din comitatulu Zarandului, din causa cá si au cutediatu a participá la immormentarea unui fiiu mare si aderatu alu natiunei sale, si subscrisulu, carele cá protonotariu alu comitatului, in absenti'a vice-comitetului pre acelu timpu am avutu norocirea d'a conduce comitatulu, fusei trasu la respundere prin comitele supremu, éra dd. Nicolau Mihaltianu, protopopulu Bradului, si advocatulu si fiscalulu comitatului Georgiu Secula fusera provocati a presentá cuventárile rostite cu ocasiunea immormentarii, — si dupa-ce precum numitii dd. cuventárile poftite, asia si eu dechiaratiunea ce alaturu aci, am substernutu d-lui supremu comite, si dupa-ce mai departe si cati-va privati neromani, probabilminte cá martori fusera ascultati, cu atat'a de ocamdata primulu stadiu alu incuisitiunei s'a incheiatu, si — caus'a s'a amenatu, ér actele precum sum informatu, s'au substernutu ministrului de interne spre utteriora dispusetiune. — Ce va face d-lu ministru, — vomu vedé, déca vomu trai; dér ori-ce va face, pre noi in semtiulu deplinului dreptu alu nostru, ne va afiá la tóte si totu de un'a gata!

Sigismundu Borlea.

Dechlaratiunea deslucitória,

provocata mai susu sub *)

Illustrissime Domnule supremu Comite!

— Cu provocare la scrisórea Il. Vóstre din 24 Sept. a. c. nru 173, pre langa reacluderea comunicatului, **) am onóre a-mi face urmatóri'a dechiaratiune:

1. Corpulu defunctului Avramu Iancu, prefectulu generalu alu legiuniloru romane de la 1848/9 s'a dusu in casa, respective la locuinti'a asesorului orfanale Ionu Simionasiu, in urmarea unei co'ntielegeri intre inteliginti'a romana; — ca-ci ca june si omu sengurateou, dsa dispune de o chilia gola, si densulu — dupa mine, a potutu dispune liberu de locuinti'a sa.

Asemenea in urmarea co'ntielegerei intre inteliginti'a romana, asesorele orfanalu Dem. Papu, s'a dusu la Deva pentru a procurá recusitele necesarie la immormentare: — afirmatiunea inse, cumca acum numitulu asesoru la Deva ar fi acordatu bandele musicali cari au participatu la immormentare, nu este adeverata; cá-ci bandele cestiunate au fostu din Abrudu, ér nu din Deva, apoi Deva nunumai cá e la indepartare de dóue dile de Abrudu, ci aceste dóue orasie sunt in directiune cu totulu opusa; nu sufere deci indoiéla, ca bandele din Abrudu n'au potutu fi acordate in Deva; pre acelea le au cu sine consangenii si amicii defunctului Avramu Iancu, cari venisera la immormentare, si acést'a din urmatóri'a giurstare am amintitu'o, nu pentru scusarea d-lui Dem. Papu, celu-ce de felu n'are lipsa de scusare, ci pentru a constatá de a rondulu afirmatiunile nebasate, false si malitióse, ale malcontentului scriitoriu alu articului din „Reform."

2. La compunerea testului din necrologu, am influintatu intru atat'a, ca am fostu de facia.

3. Despre giurstarea, cu necrologulu s'a litografatu in vr'o 20—25 de essemplarie cu litografi'a comitatului, da, am cunosciintia, si acele essemplarie s'au impartitu intre consangenii ce venisera din Abrudu la immormentare, precum si intre preoti; — nu m'am aflatu inse indreptatitu a impedecá multiplicarea necrologului, ca-ci dupa cum credu, si domni'a vóstra veti sci, ca litografi'a comitatului, candu s'a procuratu, in totu anulu si inca nu o data s'a folósitu de catra privati, si s'a multiplicatu prin acést'a sute si sute de bilete de balu, si siedule teatrali de diletanti, despre care giurstare a avutu si are conoscintia nu numai comitetulu comitatense, ci chiaru comitatulu intregu, fora cá cineva se fia reprobatu orecandu acestu usu. Dreptu acéea, dupa ce in acestu comitatu s'a prefacutu in usu folosirea litografiei de catra privati, afara de órele oficióse, eu nu me potu afiá indreptatitu a impedecá cu propri'a mea auctoritate usulu de unu lungu siru de ani chiaru la indeplenirea unui faptu religiosu si crestinescu.

4. Cumca persecutorii de comitatu s'ar' fi tramisu cá estafete la cineva cu necrologe, este o scornitura malitiósa.

5. Asemenea este o scornitura malitiósa, cumca persecutorii s'ar' fi tramisu cu invitari la Simione Balintu in Rosia, — Severu Acsentie in Criciu, séu la alte notabilitati romane; — dér' ca consangenii si amicii defunctului din Abrudu ori de pe aiurea au fostu invitati de catra persóne private, pe cale privata, ori prin posta, acést'a se póte; nu cade inse in cerculu activitatei mele, si nici se potrivesce cu caracterulu meu a ambl'a si scrutá dupa faptele private libere ale ómeniloru.

Despre aceea inse, ca tutorele defunctului, locuitoriu in comun'a vecina Vidra, a fostu incunosciintiatu prin unu calaretiu numai decatu despre mórtea din cestiune, — da, am cunosciintia, s'a intemplatu adeca cu scirea si invoirea mea, — si eu asiá credu, ca de s'ar' fi impedecatu acést'a, ar' fi fostu unu faptu in contra umanitatei si detoriutiei crescinesci. —

6. Despre aceea cumca oficialii dela comitatu s'ar' fi folositu de auctoritatea loru oficiósa, si ar' fi demandatu judiloru comunali séu poporului de a partecipá la mormentare, absolutminte n'am cunosciintia, ba din contra potu afirmá cu tóta positivitatea, ca nici din partea mea, nici din partea altui oficialu subalternu din gremiu, asemenea dispositiuni nu s'au facutu.

Altcum Il. Vóstra, cari sunteti cunoscuti cu relatiunile de aici, bine veti sci si aceea, ca déca eu me folosesmu de dispositiuni demandatórie, séu numai intrebointiamu presiune morala, pentruca poporulu se partecipe la immormentare, atunci nu 3000—4000, ci celu pucinu de diece ori atat'a numeru de poporu se presentá. —

7. Intru asemenea nu e aderatá afirmatiunea, ca langa corpulu defunctului s'ar' fi ordinatu din oficiu servitorii (pandurii) comitatului.

Este dreptu inse, ca casa unde a fostu asiediatu reposatulu, precum diu'a asiá si nóptea la privegiu, in continuu a fostu cercetata de intieleginti'a romana, si de mai multi cetatieni din locu; — asiá si de servitorii comitatensi, precum si de servitorii tribunalului din locu, ceea ce este pré naturalu, ca-ce de o parte sum de convingerea ca — intrun statu crestinu, dér' neci intr'unulu paganu si barbaru nu póte nimenea fi indreptatitu de a oprí pe ori cine se partecipe la cercetarea si immormentarea d'aprópelui seu, — ér' de alta parte asemenea este pré naturalu, ca ómenii mai seraci, cum suntu servitorii comitatului si ai tribunalului regiu, se ocupa pré bucurosu pelanga morti, unde dupa datin'a nóstra nationala si dupa religiunea nóstra greco-orientala se da de mancare si de beutura gratis.

Altcum chiar'u adeveratu dér' fi si cele ce fora basa se afirma, cumca servitorii comitatului s'au ordinatu din oficiu a face servitiu langa corpulu defunctului, acést'a n'ar' fi de catu unu obiceiu usuatu in tóta tiér'a, si credu ca si Il. Vóstra

*) O publicamu, ca-ci ea ni face marturia, ni da unu documentu oficiosu, despre spiritulu de care sunt condusi dd. ce astadi stepanescu patri'a nóstra. R. „A."

**) Unu essemplariu din fói'a magiar. „Reform" in care se cuprinde corespundinti'a denunciatória si defaimatória. —

inca ati vediutu nu o data panduri de comitatu si de orasiu la immormentari facundu servitiu, de si respectivulu mortu n'a fostu oficiante de comitatu, séu de orasiu, si-mi place a crede ca nici unu siefu, (oficiante cardinalu,) care a ordinatu pandurii la astufeliu de immormentari, pentru acestu fiptu n'a fostu trasu la respundere; pentruca, dupa mine, prin acést'a nu se comite vre-o fapta punibila ci din contra o fapta crestinésca; deci asiá credu, ca eu sum celu d'antaiu carele pentru atare fapta crestinésca am accea fatala si nedémna de invidiatu norocire, de a fi trasu la respundere. — In fine

8. Cu referintia la standardulu ce a fostu pusu pe cas'a funerala, am onore a Vi dá desluciréa, cumca acelu standardu n'a fostu stiardardulu Romaniei, cum l'a botezatu malitiosulu scrietoriu alu articlului din „Reform," cu scopu de a seduce publiculu cetitoriu, ci a fostu standardu romanu, asemenea carui-a se afla nu numai in comunele acestui comitatu ci mai in tóta comunele romane din Ungari'a si Transilvani'a; — apoi la poporulu romanu gr. orientalu e unu obiceiu stramosiescu, ca la cas'a unde se afla mortulu, pune standardu cá simbolu tristu, semnu adeca ca la accea casa a moritu cineva; — care standardu numai dupa immormentare se iéa josu. Dreptu accea afisiarea standardului unde se aflau osamintele reposatului, a fostu efluinti'a naturala a stramosiescului obiceiu romanu.

Din tóte acestea véti binetoi a Ve convinge ca, articululu din „Reform," care immormantarea lui Avramu Iancu o descrie ca si cum s'ar fi facutu din demonstratiune, cu scopu de a irità si atitiá sub colóre oficiosa si cu intrevenirea auctoritatii oficiali, nu e altu-ceva, de catu unu opu tendentiosu, si precalculatu, cu scopu ticalosu si malitiosu.

Ticalosi'a si rentatea sufletului scrietoriului articlului din cestiune se vede chiar si din stilulu lui murdariu si vetematoriu, cu care prin afirmatiunile lui tendentióse si neadeverate, prin espresiunile sale brutali si pline de veninu s'a nisuitu a vatemá pe poporu si natiunea romana pana la rerunchi, a atitiá poporulu magiaru in contra romaniloru si in fine a irità pe guvernu in contra oficialiloru romani din acestu comitatu. Din tóta liter'a tendentiosului articlu e evidente ur'a nemarginita de rasa a scrietoriului facia de romani, ca-ci elu pe langa tóte ca a fostu de facia la intréga ceremoni'a si asia a vediutu si scie pre bine ca immormentarea lui Avramu Iancu nu s'a efeptuitu din tendinti'a de demonstratiune, nici cu scopu de a atitiá si inversiuná spiritele, nici cu potere oficiósa, ci numai din pietatea poporului romanu catra defunctulu, immormentandu-lu cu ceremoni'a si pomp'a cuvenita si care i-a detorit'o poporulu si natiunea romana, — pe langa tóte acestea dicu, scrietoriulu articlului din ura neimpecavera catra romani nu s'a ingrozitu — pe langa falsificarea fapteloru, a scrie articlulu seu malitiosu si plinu de veninu si de neadevereuri, prin care irita si atitia spiritele intre romani si magiari.

Cumca insusi scrietoriulu articlului e pe deplinu convinsu despre neadeverulu asertiuniloru sale si despre tendinti'a sa condemnabile si reutatiosa, II. Vostra poteti vedé si de acolo, ca acestu articlu condemnatu de opiniunea publica a intregului comitatu, nu-si afla stepanu, si totu omulu care este suspicionatu, cá autorele lui, declina de la sine acésta onóre cu scarba si indignatiune! *) —

Purcediendu deci din acestea, dupa opiniunea mea nu aceia sunt a se trage la respundere cari au datu d'apropelui loru cuvenit'a onore din urma, si conformu detorintiei crestinesci, l'a immarmentatu crestinesce, si resp. au datu mana de ajutoriu la immormentare, si acei ticalosi, cari desbracandu-se de tóta umanitatea si rusinea, au fostu destulu de reutatiosu si nerusinati, immorali si brutrali, pe unu barbatu care s'a bucuratu de stim'a si dragostea intregei natiuni romane, a-lu batjocuri dupa mórte in publicu, cu cele mai dejosit6rie si murdari espresiuni, si prin acést'a a vatemá de o parte intrég'a natiune romana, ér de alt'a prin acusele nedrepte si cu malitia precalculate, s'a nevoitu a compromite intieleginti'a si locuitorii romani din acestu comitatu, si in fine a causá si provocá ura si iritatiune intre romani si magiari, intr'unu modu chiar violentu si cu multa maiestria reutatiosa si precalculata!

Bala-de-Crisiu, 25 Sept. 1872.

Pronotariulu Comitatului Zarandu

Sigismundu Borlea, m. p.

*) Acást'a, pre catu n'avemu causa d'a ne indoi ca este asia, ne face a crede ca — repetitiunea denunciatiunei totu atatu de infame, in frantea lui „Pester Lloyd" de mercuri-a trecuta, este dupa unu planu formale, de mana lunga, si are motivulu, d'a terorisa, pentru d'a innadusi pretensiunile natiunali! Bagati sém'a bine! R. „A."

Cricau 5/9 st. n. 1872.

In nr. 69 din „Gazeta" afai continuarea unui articlu din Igiu cu subscrierea Crisianu, ce se vede a trata despre resultatulu adunarei generale a despartiamentului alu VIII alu Asociatiunei.

In acestu articlu lucratu cu multa logica (de a domn. auctoru) si istetime (ca-ce multe suntu ne adeveruri), afai catra fine unu pasagiu, care formaliter se incearca a me caracterisá, si acusá dupa cum -i place domniului (dupa logica si cu logic'a, care o posede, ca-ce pe fructe se cunósce pomulu) dice, ca cu ocasiunea susu amentitei adunari la prandiu asiu fi adusu pe tapetu cestiunea, ca de ce nu s'a designatu venitulu teatrului edatu totu cu acea ocasiune prin unii diletanti si pentru scól'a gr. or.

Cá unulu ce-mi cunoscu in catu-va datoriniti'a impusa de mam'a natura, atatu facia cu mine, catu si cu altii, nu voiu a ataca pre susu amentitulu domnu auctoru, ci pentru sustienerea caracterului, si demnitatii mele personale, si cá on. lectori, se nu fia sedusi de ne adeverulu d. Crisianu: abstragundu astadata dela meritulu, si specialitatile acestei cestiuni, me tienu numai pucinu de formalitate, si rogu pre d. Crisianu cá ce-si documenteze confirmarea-i din acelu Articlu prin martori autentici, au se-si retraga publice cuventulu; la din contra voiu fi silitu prin alaturarea documenteloru a roga pre on. lectori ai acestei foi, cá dupa informatiuni documentate, selu supuna reputatiunei loru rationale. —

Mai departe d. auctoru totu in acelu articlu me dechiara de simplu si sfatosu: la atare dechiarare rationala (de a d. Crisianu) ce este in contrastu cu legea virtutii, in respectulu datorintiei unei persóne catra alta, nu i potu respunde alta, decatu, cá la unulu mai teneru i asiu consultá se nu grabésca cu dictarea sententiei altor'a, ci se se judece mai antaiu pre sene. —

Abstragundu cu asta ocasiune dela tóte alte cuprinse ale acestui tractatu, fia-mi permisu cu modestia a face acea observare la not'a onoratei redactiuni din nr. 69 alu „Gazetei", ca on. redactiune prin art. d-lui Crisianu a fostu de totu reu informata despre starea lucrului: neci ar' fi trebuitu cá on. redactiune se ésa numai decatu cu astfeliu de note basate pre neadevereuri. *) pana nu s'ar' fi convinsu de veritatea lucrului, pentruca eu credu, ca noi trebue se cunoscemu, si respectamu caracterulu fia-carei persóne, si nu suntemu competinti a judeca pre nime pana a nulu asculta, ca-ce numai prin ascultarea ambeloru parti -si póte si judecatoriulu castigá o informatiune perfecta pentru aducerea unei senentie adeverate, si rationale.

*) Cestiunea amintita de d. Crisianu au fostu pre tapetu la prandiu, dér' nu am adus'o eu, ci unu altu Trutia, de unde se vede, ca d. auctoru alu acelui articlu ne fiindu de facia la acelu prandiu, a auditu numai dela óre-cene, ca Trutia ar' fi fostu auctorulu acelei cestiuni fara de a sci care Trutia — La acea disputa eu am fostu martore , déra nu a fostu vorba, dupa cum afirma d-lu Crisianu de scól'a neunita, ci s'a disu numai, ca de ce ambla cu astufeliu de seperatismu, si ca erá mai bine se se dica scóla romana, déra nu unita, nici neunita, cu atat'a mai vertosu: ca ocasiunea adunarii n'a fostu confesionala. — Si alu treilea neadeveru alu d-lui Crisianu au fostu ca, scól'a romana neunita nu are fondu: me miru cum -si permite a esi in publicu cu astufeliu de neadeveruri: la fondulu acelei scóle sum si eu unu membru alu comitetului disponatoriu, cá unulu carele amu contribuitu mai multu de catu toti. —

In fine: provocu pre d. Crisianu, cá au se-si retraga cuventulu, au se-si documenteze cele dise si referitorie la mine; ca-ce la din contra voi fi silitu alu dechiará de miserabilu si absurdu N. B. publice. **)

Petru Truti'a
parochu romanu gr. or.

**) Ad rem numai si in pucine cuvinte multe cuprinse, ca-ce ne suntu stirmte colónele pentru polemii sterpe; adeverulu ordinu ne obléga, dér' totu ce e contrariu intereseloru nationali e si va fi obiectulu combaterii nóstre. Red.

UNGARI'A. Diet'a totu desbate asupr'a adresei si pentru si in contra celoru 5 adrese si se aducu prinóse de catra partite, cá si dechiarari de mullitate.

ROMANI'A. Min. de externe Costa-Foru insarcinatu de Domnitoru merse a complimenta pe tiarulu in trecerea pela Bender in Besarabia insocitu de adjutantulu Polizu.

In 7 fù si primitu in audientia la tiarulu si fù la dinea. Primindu apoi o scrisóra a tiarului catra domnitoriulu Carolu, cu multiamita pentru intempinare se reintórse. Domnitoriulu se ocupa mereu cu manevrele ostasiesci incastrele sabarice, cari se lauda de toti privitorii in precisiunile sale. Ostasimea Romaniei, potemu dice, ca e primulu aventagiu din aventurile cele considerabile, ce-si luá Romani'a dela 1860 in cóce.

Romania numai acum se pregatesce pentru expositiunea dela Viena. Min. lucrariloru publice insémna in provocarea catra prefecti aceste grupe de expunere

Grupa I, esploatatia mineloru si metalurgia;

Grupa II, agricultura, horticultura, esplotatiunea si industria forestiera;

Grupa IV, substantie alimentare si de consumatiune cá producte ale industriei;

Grupa V, industria materiloru textile (tieseturi) si confectiuni;

Grupa VI, industria teletinului:

Grupa XX, tipuri de locuintie rurali, dispositiunile, uneltele si mobiliarulu loru;

Grupa XXI, industria domestica nationale.

Din causa, ca Romania nu capatase locu de expunere cá statu pana mai eri, expotitiunea romana va fi cam suptire.

Pensionatulu normalu de dommisioare in Jasi.

Solemnitatea deschiderei acestui nou stabilimentu de educatiune a avutu locu Joi in 14 Sept., in presenti'a I. P. S. Mitropolitului si a unui numerosu publicu compusu in mare parte de dame. Santirea apei sa facutu de catra Prea Sf. Sa Episcopulu Bobulescu asistatu de doi diaconi si doi preoti, intre cari se afla si parintele Georgiu Ionessu, profesoru de religie la acestu pensionatu. — Dupa terminarea servitiului divinu, d-lu Primariu Nicu Gane a rostitu, in midiuloculu atentiunei generale, urmatoarele cuvinte simpatice, primite cu multiumire de publicu:

Domniloru!

„Inainte de a ne desparti de la aceasta solemnitate, vroescu a'mi implini o placuta datoria, acéea de a esprima multiumirile mele domniloru care au avutu patriotica idea de a infiintia acestu institutu. Multiumirele mele suntu cu atatu mai sincere cu catu acesti domni suntu cu osebire si vechi amici ai mei. Se simtiea in adeveru o imperioasa necesitate, cá alaturi cu institutulu Santa Maria creatu prin nobila initiativa a Prea Sf. Sale Mitropolitului Moldovei, se se infiintieze si acesta care prin emulatiune sa se intreaca cu celu d'antei unde junele noastre fiice se poata capata o buna educatiune, si unde in vederea rolului ce au a juca mai pe urma in societate, se se poata desvolta intr'o directiune conforma cu spiritulu religiunei si alu nationalitatei noastre. . . Terminu, d-loru urandu din toata anima mea, unu bunu succesu acestui institutu de a carui prosperitate viitoare nici me mai indoescu vediendu'lu sub luminata directiune a d-nei Humpelu."

Dupa ce termina d. Primaru, luá cuventulu d. Stefanu Micle, rectorulu Universitatiei de Iasi, si se esprimá in modulu urmatoriu.

Onoratu Publicu!

„Nu me potu retiené de a nu-mi esprima si eu multiumirea sufleteasca ce simtiu, candu mi se da aceasta fericita ocasiune de a mai puté

inregistra in analele scoaleloru anca unu nou centru de lumina ale carui raze binefacetóare sunt mu si-guri ca se voru propaga pana la cele mai departate estremitati ale natiunei intregi, si dupa cum dorimu si credemu acestu institutu nou de crestere va ocupa unu locu demnu si ilustru in istori'a instructiunei si a educatiunei nationale romane.

„Aceasta credintia si sperantia se intaresca cu atatu mai multu, avendu in fruntea lui o doamna directrice, care mai multu decatu ori cine intrunesce calitatile, si talentulu necesariu unei misiuni atatu de nobila si grea, talentu pentru care parintii de pe memoria d-nei directrice nu au crutiatu nimica spre alu desvolta si cultiva. „(D. Maiorescu)".

„Aceste am onoare a vi le avansa, onor. publicu, despre persoana onorabilei doamne directrice, cá martoru ocularu de timpulu educatiunei sale, si care cunoscintia mai repetu, me intaresce anca mai multu in credintia si sperantia ce am, ca noulu Institutu de d-sioare va prosperá si inflori sub auspiciile d-sale, dupa cum o dorimu din inima cu totii care in aceste momente sublime ne unimu in sentimente cu dl. Primaru si onorabilulu publicu, si uramu noului Institutu unu succesu stralucitu."

Dupa aceste done discursuri, care au facutu asupra asistentiloru una din cele mai placute impresiuni, unindu-se toti cu urarile d-nului Primaru si a d-nului Rectoru alu Universitatiei, publiculu se imprastia spre a visita localulu si splendida gradina de care e incarcinatu, cu Em. Sa Prea S. Mitropolitu Calinicu Miclescu in fruntе. Toti au remasu multiumiti de curatienia odailaru si de bunulu gustu si simplicitatea cu care ele suntu aranjate. Veseli'a se cetea pe fetiele tuturoru, si d-na directrice primea din toate partile sincere si calduroase urari pentru prosperarea acestui Pensionatu, menitu a ne dá mame bune de familie, cu principia sanatoase de nationalitate si religie, temeili puternice pe care s'a radimatu poporulu romanu in trecutu, si care ii voru asigura si viitorulu seu! („Cor. de Iassi.")

Cronica esterna.

Berlinu. 25 Septembre — Corespondintí'a provinciale publica urmatorulu articlu in privinti'a cestiunii episcopului din Ermeland:

„Episcopulu abtienendu-se continuu a recunósce fara conditiune suveranitatea statului si puterea legiloru, guvernulu — afara de otaririle ce va lua in urma asupra positiunii episcopului — va ingriji mai cu séma se pastreze suferanitatea statului pe calea legislativa in tóte teremurile vietiei civile si in contra indoinitelóru, conditiuniloru si abusuriloru comise din partea bisericei. Dieta 'si va gasi una din principalele'i misiuni in concursulu ce va da guvernului in acésta cestiune."

Pres'a oficiósa din Berlinu e fórte nemultiamita de atitudinea ce a luatu presa britanica, apropositu de intalnirea celoru trei imperati, de visita principelui de Galles si de manifestarile escadrei englese la Havre. Astufelu Gazetta Germaniei de nord gasesce „gretiose" reflesiunile facute de Times in privinti'a cestiunii Schleswigului si adauge ca déc'acésta cestiune nu si-a primitu anca solutiunea prevediuta in tratatulu de la Praga vin'a e a guvernului danesu, care aru fi refusatu se acorde garantiele reclamate de cabinetulu din Berlinu in favórea poporatiuniloru germane din Schleswig, care aru trebui se reintre supt dominatiunea danesa. Apoi termina dicundu: „acésta cestiune nu prirese de catu pe Germania si pentru ea imperiulu nu póte si nu trebuie s'admita nici unu amestecu straiu."

Varietati.

— La noi acas-a in 4 Oct. 1872 sosi primulu caru de feru cu passageri la Sibiiu pe linea Blasiu-Copsia-Sibiiu, si póte la vér'a viitória va pasi si pe linî'a Sigisiór'a-Brasiovu, ca-ce aici inca se lucra cu intetire, nu scimu ce resultatu de venitu va 'se aiba.

— Universitatea sasésca e conchiamata cu cerc. com. Conrad din 7 Oct., pe 11 Nov. si jurisdictiunile suntu provocate a alege deputati la confluxu (dieta) pe temeiulu § 1. c, si §§ 11, 12 si 14 ai statutului provisoriu. Credemu, ca romanii aici voru fi catu de activi, cá se nu remana nerespectate in universitatele interesele loru. —

— (Liniele ferate) in Ungari'a dupa relatiunea dela inspectiunea generale:

Cu finea anului 1870. lungimea linieloru ferate de pe teritoriulu corónei ungaresci a fostu 457.$_{00}$ mile. In decursulu anului 1871, s'au mai predatu comunicatiunei 122.$_{11}$ mile. Cu finea anului 1871. au fostu dér' predate comunicatiunei 580.$_{00}$ mile cu 369 statiuni. Catra acestea mai trebue adaugate cái ferate cladite dela 1. Ianuariu pana la 30 Augustu 1872 in lungime de 64.$_{00}$ mile.

Tóte liniele ferate din Ungari'a au avutu dara in 30 Augstu 1872 una lungime de **644.**$_{11}$ mile. Dintre acestea 80.$_{66}$ mile sunt linie ferate de statu, éra celalte sunt cladite de privati cu garantia de statu.

Venitele linieloru ferate din anii ultimi cu tóte cá esportulu a fostu mai micu, totusi in genere luatu, s'a radicatu. Un'a esceptiune a facutu anulu 1870, in care micsiorarea veniteloru a fostu causata prin restringerea comunicatiunei cu esternitatea in urmarea resbeiului franco-prusescu.

Inmultirea veniteloru e o dovada esacta despre aventarea comerciului internu, care prin desvoltarea agriculturei, si a industriei a produsu dejá necessitatea imperativa, de a se cladi sine duple. Intre liniele aceste numeramu cu dreptu lini'a Pest'a-Vien'a si Pest'a-Temisiór'a.

Pentru cladirea linieloru de statu s'a spesatu la **62.**$_{00}$ mile 34.841,572 fl va se dica: pre mila cadu 540.400 fl; éra pentru **516.**$_{00}$ mile cladite de societati private s'a spesatu unu capitalu de 425.908,356 fl. cade dara pe o mila 825.548 fl.

Midiulócele pentru transportare au fostu: la finea anului 1,404 locomotive; s'a inmultitu déra cu 176; éra ragóne 2,094, s'au inmultitu numerulu vagóneloru cu 452, éra a scauneloru cu 15,786.

Poterea incarcárei marfeloru in genere a fostu in 1871. 4,509,903 cente. (maje) asiá déra facia de anii trecuti cu 634.695 cente mai multu. Cunca midiulócele pentru transportare nu stau in proportiune cu lungimé liniéloru ferate: -si afla esplicatiunea in impregiurarea, cá liniele de nou cladite nu s'au insestratu cu midiulócele de transportare vechi, care s'au lasatu la statiunile vechi, ci s'au facutu nóue.

O grigia mare a avutu inspectiunea generala pentru marirea magazineloru; loculu este pentru pastrarea marfeloru de 3,521.763 cente, adeca cu 744,829 cente mai mare, prin urmare s'au maritu magazinele cu 26.8 percente. O rubrica interesanta este transporlarea grauluí, care a fostu eschisiv numai pe liniele din Ungari'a 47,192.440 cente, adeca cu 2,063.040 cente mai multu decatu in a. 1869.

— La Universitatea din Clusiu urmatorii sunt denumiti de professori:

a., la facultatea juritica:

1. Dr. Clementie Ovári, 2., Alesandru Kolosváry, 3., Dr. Carolu Haller, 4., Dr. Ales. Plósz, 5., Dr. Victór Jeney, 6., Dr. Gustavu Groisz, 7., Dr. Emericu Korbuly, 8., Dr. Victore Csiky, 9., Dr. Aronu Berde, 10., Dr. Ludoviciu Farkas, 11., Dr. Victore Concha.

b., la facultatea medica:

1., Dr. Francisca Czifra, 2. Dr. Antoniu Genersich, 3., Dr. Aureliu Török, 4., Dr. Béla Maschik 5., Dr. Josifu Brandt, 6., Dr. Joane Maizner, 7., Dr. Vilhelmu Schulek, 8., Dr. Josifu Fodor, 9., Dr. Alesandru Ajtay, 10., Dr. Joane Mina, 11., Dr. Paulu Plósz.

c., la facultatea filosofica:

1., Joane Szamassy si Dr. Homan Otto, 2., Alesandru Imre, 3., Dr. Hugo Meiczl, 4., Béla Szász, 5., Ludoviciu Felméri, 6., Colomanu Szabó, 7., Gedeonu Ladányi, 8., Henricu Finály, 9., Ludoviciu Martini, 10., Dr. Antoniu Abt, 11., Dr. Antoniu Fleischer 13., Dr. Koch Antal.

Celialalti, cari mai lipsescu, se voru denumí catu mai curendu.

— **In 8/20 Oct. a. c.** se va tiené in Vestea inferiór'a IV-a adunare generale a despartiementului alu II-le alu Asociatiunei transilvane romane pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu la care se invita membrii Asociatiunei si cu deosebire cei din acestu despartiamentu.

Comitetulu despartiamentului alu II-le (Fagarasiu, Cincu-mare, Rupea) alu Asociatiunei transilvane romane.

Convocare! Comitetulu sectiunei centrali alu reuniunei invetiatoresci „Georgiu Lazaru" conformu statuteloru si decisiuniloru luate in a dou'a adunantia generale a reuniunei, conchiama prin acést'a a trei'a adunantia generale pre diliele: 13, 14 si 15 Oct. din anulu curinte calendariulu vechiu in urbea Fagarasiului, candu se voru tiené de un'a data si conferintiele invetiatoresci din ambele protopresbiteriate a le tierei Oltului totu in acésta localitate. Cu acésta ocasiune se mai vestesce Domniloru invetiatori, ca presidiulu comitetului sectiunei centrali alu acestei reuniuni a facutu dispusetiuni centrali alu acestei reuniuni a facutu dispusetiuni centrali alu acestei reuniuni a facutu dispusetiuni